

Datum

2019-12-19

Vår referens

Petra Smedjeback

HR-specialist

petra.smedjeback@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna få examen genom VAL STK-2019-1363

Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har berett Malmö stad möjlighet att yttra sig över promemorian *Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna nå en behörighetsgivande examen genom VAL* (vidareutbildning av lärare) (U2019/03260/UH). I promemorian föreslås de nuvarande datumkraven i VAL tas bort och istället ersättas med krav på obehöriga lärares samlade yrkeserfarenhet. Förskolenämnden, grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått remissen för att avge yttrande. Nämnderna ser positivt på promemorians förslag.

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner stadskontorets förslag till yttrande och översänder yttrandet till Utbildningsdepartementet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och översänder yttrandet till Utbildningsdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna få examen genom VAL
- Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna få examen genom VAL
- Remissvar från grundskolenämnden
- Grundskolenämnden beslut 191119 § 171 med Särskilt yttrande (SD)
- Remissvar från förskolenämnden
- Förskolenämnden beslut 191119 § 141 med Särskilt yttrande (SD)
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut 191122 § 134
- Remissvar från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 200108 Remiss från Utbildningsdepartementet fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna få examen genom VAL
- Förslag till yttrande till Utbildningsdepartementet

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-01-08

Kommunstyrelsen 2020-01-15

Beslutet skickas till

Utbildningsdepartementet

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Ärendet

Malmö stad har av Utbildningsdepartementet beretts möjligheten att lämna yttrande på promemoria *Fler obehöriga lärare och förskollärare ska kunna så en behörighetsgivande examen genom VAL*.

Remissen har beretts genom synpunkter som inlämnats från förskolenämnden, grundskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.

Bakgrund

Det råder en stor brist både nationellt och lokalt på behöriga och legitimerade lärare och förskolelärare inom alla skolformer. Enligt Skolverkets prognos finns det under perioden 2017 och 2031 ett totalt rekryteringsbehov av 187 000 heltidstjänster. År 2007 inledde regeringen en satsning på vidareutbildning av yrkesverksamma lärare som saknar lärarexamen. Regeringen beslutade om förordningen (2007:224) om högskoleutbildning för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen. Verksamma lärare utan en behörighetsgivande lärarexamen kunde studera maximalt 60 högskolepoäng (hp) för att nå en examen. Senare justerades poängomfattningen till totalt 120 hp varav maximalt 60 hp inom det allmänna utbildningsområdet. Satsningen kom att kallas VAL och var en efterföljare på tidigare satsningar på särskilda utbildningar för lärare, SÅL I – III.

År 2011 infördes en ny lärarutbildning. En tidigare allmän lärarexamen ersattes av fyra nya examina: förskollärare, grundskollärare, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen. Samma år infördes även en lärarlegitimation och bestämmelser i skollagen (2010:800) om att i huvudsak endast legitimerade lärare och förskollärare får anställas tillsvidare och ansvara för undervisningen (2 kap. skollagen).

Den nya lärarutbildningen och kravet på lärarlegitimation medförde att vissa yrkesverksamma lärare som hade påbörjat en lärarutbildning mot en äldre examen kom i kläm. Obehöriga lärare med ämneskompetens och lång yrkeserfarenhet behövde en ändamålsenlig utbildningsväg till examen. Ett sätt att möjliggöra för dessa grupper att slutföra sina utbildningar och kunna nå en behörighetsgivande examen för legitimation utan att behöva läsa in mer än vad som saknades var att göra bestämmelserna om VAL mer flexibla, bland annat genom att öka poängutrymmet för lärare och att skapa en kortare utbildningsväg för lärare och förskollärare med tidigare ämnesstudier och viss yrkeserfarenhet. Mot den bakgrunden ersattes den tidigare förordningen med förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskollärarexamen. Satsningen kom att kallas VAL II och den nya förordningen benämns i promemorians förslag som VAL-förordningen. För personer som påbörjat en utbildning mot en äldre lärarexamen infördes också bestämmelser som gav möjligheten till lärosäten att utfärda sådana examensbevis.

Nuvarande reglering för att antas till VAL-utbildningarna med krav om specifika anställningsformer, datumgränser för anställningstid samt studietid gör att endast knappt hälften av alla som ansökte till VAL anses vara aktuella för studier. Dessutom minskar andelen aktuella över tid från 65 % ht 2013 till 49 % ht 2016. Mellan år 2013 och 2017 har 1 750 studenter uppnått en behörighetsgivande examen inom VAL, av vilka 1 640 blivit legitimerade av Skolverket.

Utbildningen finns vid åtta lärosäten: Umeå universitet (Nationellt samordningsansvar), Högskolan Dalarna, Göteborgs universitet, Jönköping University, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet och Stockholms universitet.

Utredningens förslag

I utredningen presenteras sju förslag:

3.1 En anställning som förskollärare ska inte vara ett krav för utbildning inom VAL

Utredningens förslag: Det behörighetskrav till utbildning inom VAL ska leda till en behörighetsgivande examen som förskollärare, som innebär att en sökande ska vara verksam som förskollärare i förskolan tas bort och ersätts med ett krav på att den sökande ska medverka i undervisningen på en förskola.

3.2 Kravet på att en sökandes yrkeserfarenhet ska härröra från tiden före den 1 juli 2015 för att få gå den kortare utbildningen tas bort

Utredningens förslag: Kravet på att en sökande (en lärare eller personal inom förskolan) ska ha åtta års yrkeserfarenhet under en 15-årsperiod från tiden före den 1 juli 2015 för att kunna antas till den kortare utbildningen ersätts med ett krav på att sökanden ska ha åtta års yrkeserfarenhet senast ett år innan VAL-utbildningen påbörjas. Minst tre av de åtta åren ska vara sammanhängande

3.3 Kravet på att ha varit anställd som lärare eller förskollärare den 1 december 2013 för att få gå den kortare utbildningen tas bort

Utredningens förslag: Kravet på att en sökande ska ha varit anställd som lärare eller förskollärare den 1 december 2013 för att få gå den kortare utbildningen tas bort och ersätts med ett krav på att sökanden ska ha varit anställd som lärare eller inom ramen för en anställning medverkat i undervisningen på en förskola senast ett år innan utbildningen påbörjas.

3.4 Bedömning av behörighet till VAL ska kunna göras genom särskilt prov

Utredningens förslag: Obehöriga lärare och förskollärare som söker till VAL ska kunna få sin behörighet bedömd genom särskilda prov.

3.5 Fler obehöriga i förskolan ska kunna studera längre inom VAL

Verksamma inom undervisningen i förskolan ska kunna studera upp till 90 hp inom VAL för att nå en examen som kan vara behörighetsgivande för legitimation som förskollärare. Utbildningen får pågå under högst 3 år.

3.6 Förordningen justeras språkligt och redaktionellt för att bli tydligare

Utredningens förslag: Vissa paragrafer och rubriker i VAL-förordningen samt rubriken till förordningen justeras språkligt och redaktionellt för att förordningen ska bli tydligare.

3.7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag: Ändringarna i VAL-förordningen ska träda i kraft den 15 april 2020.

Remissinstansernas yttranden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till att fler obehöriga lärare ska kunna få examen genom VAL då en hög andel obehöriga lärare på en skola innebär en risk för hög omsättning på lärare, vilket går ut över eleverna då de inte får en sammanhållen undervisning. Det finns även stor risk för sämre kontinuitet i lektionsplanering, betygssättning och relationer till lärare. Den stora andelen obehöriga lärare innebär även att arbetsbelastningen för behöriga lärare ökar. Det är enbart behöriga lärare som får sätta betyg, vilket gör att arbetsbelastningen för dem blir större när betygen ska sättas. Rollen som obehörig lärare är även otrygg i sin anställningsform då man enbart kan bli anställd ett år i taget.

Vad gäller fördjupade kompetenskartläggningar genom validering, vill nämnden poängtera att det är viktigt att säkerställa att validanterna får det stöd de behöver i de valideringsmetoder som VAL-lärosätena arbetat fram.

Slutligen anser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden att promemorian och VAL i stort saknar vuxenutbildningsperspektivet. Enligt statistik från Skolverket har vuxenutbildningen nationellt sett fler elever än gymnasieskolan. Det är även så att sfi är den utbildningsform som nationellt har lägst andel behöriga lärare. Kunskap om vuxnas lärande och hur vuxenutbildningen är organiserad är väsentlig för blivande lärare som ska verka inom vuxenutbildningen, som precis som övriga skolformer har och fortsatt förväntas ha ett stort rekryteringsbehov av legitimerade och behöriga lärare. Dessa kunskaper behöver ingå i utredningens förslag inom ramen för VAL.

Grundskolenämnden ställer sig positiv till att fler obehöriga lärare ska kunna få examen genom VAL men uppmanar till att utreda på vilka sätt statliga medel kan utformas för att täcka upp för kostnader för till exempel vikarier. Grundskolan ser uppenbara risker för att verksamheten annars i övrigt drabbas samt att det kan vara svårt att motivera till deltagande. I nämnden lämnade Sverigedemokraterna ett särskilt yttrande.

Förskolenämnden ställer sig i huvudsak positiv till förslaget som öppnar upp för både barnskötare och pedagoger med inriktning förskola att vidareutbilda sig till förskollärare.

Slutligen lyfter förskolenämnden fram att kraven på anställningstid för ansökan behöver ses över ytterligare för att verka för att fler behöriga och legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet. De lyfter även att lärosätena behöver höja sin kapacitet att utbilda fler utan att sänka kvalitet och därför behövs fler forskarutbildade lärarutbildare med kunskaper om förskolan och dess pedagogik och didaktik, samt goda forskningsmiljöer kopplade till lärarutbildningarna. Bedömningen är att innan detta är på plats är en omfattande utbyggnad av utbildningen svår. I nämnden lämnade Sverigedemokraterna ett särskilt yttrande.

Stadskontorets bedömning

Mot bakgrund av nämndernas svar samt rådande kompetensbrist inom läraryrkena gör stadskontoret bedömningen att förslagen är positiva. Det finns en potential i att vidareutbilda

både obehöriga lärare och andra yrkesgrupper som arbetar i den pedagogiska verksamheten som tex barnskötare och pedagoger.

Utifrån nämndernas yttranden i ärendet föreslås att Malmö stad i i sitt yttrande särskilt understryker vikten av att skapa förutsättningar för lärosätena att utöka antalet elever genom att utreda vad som krävs för att faktiskt utöka antalet elever med bibehållen kvalitet i undervisningen. Utreda hur staten kan finansiera merkostnader så som till exempel vikariekostnader. Att det är viktigt att säkerställa att validanterna får det stöd de behöver i de valideringsmetoder som VAL-lärosätena arbetat fram. Samt att beakta vuxenutbildningsperspektivet inom VAL som också fortsatt har ett stort rekryteringsbehov och därför också behöver ingå i utredningsförslaget.

Konsekvenserna bedöms utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv kortsiktigt kunna vara ökade behov av vikarier med risk för ökade kostnader och tillfällig brist i kontinuitet men långsiktigt bedöms förslagen skapa en bättre kvalitet i undervisningen och möjliggöra kompetensutveckling och lärande för medarbetarna. Ekonomiskt långsiktiga konsekvenser kan vara ökade lönekostnader när kompetensnivåerna höjs men samtidigt kan det innebära att färre behövs för att täcka kompetensbehovet samt att den samhällsekonomiska totala kostnaden minskar om kvaliteten i den pedagogiska verksamheten och undervisningen höjs.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner stadskontorets förslag till yttrande och översänder yttrandet till Utbildningsdepartementet.

Ansvariga

Carina Tempel HR-direktör

Eva Marie Tancred Utvecklingssekreterare

Andreas Norbrant Stadsdirektör